

שיחת מו"ר ראש הישיבה
הרה"ג הרב יעקב שפירא שליט"א
פרשת וירא
שנה אחת-עשרה תש"פ

תרפ"ד - תש"פ
96
ישיבת מרכז הרב

בין שהאורח צריך ובין שהאורח לא צריך, הוא לא יכול לחיות בלי זה. יותר מכך, כתוב בפרקי אבות (ג, ז) "חביב אדם שנברא בצלם". הכנסת אורחים אמיתית זה שאדם יודע לכבד את הזולת מפני שבצלם אלוקים ברא אותו, הוא מכבד את צלם האלוקים שיש בכל בריה. עתה מובן מדוע גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני שכינה, מפני שהכנסת אורחים זה לא משהו צדדי לשכינה, אלא זה בעצם פני השכינה - שאדם מכבד את השני בגלל שהוא בצלם אלוקים. וכ"כ מהר"ל בחידושי אגדות במסכת שבת ובנתיב גמילות חסדים. כתב הרב באורות (עמ' קלט): "עצמות החפץ להיות טוב לכל בלא שום הגבלה בעולם זה הגרעין הפנימי של מהות נשמתה של כנסת ישראל. זוהי ירושתה ונחלת אבותיה". דהיינו, שהרצון האמיתי להיות טוב לכל זהו הרצון העמוק ביותר של כנסת ישראל, של אברהם אבינו.

חסד זו כיוונו

בהגדה של פסח פותחים ב"כל דכפין ייתי וייכול", כשאנחנו יושבים בתוך ליל הסדר וסוגרים את הדלת. לא כתוב שאומרים את זה חודש קודם בבית הכנסת שמי שאין לו איפה לערוך את הסדר שיבוא אליי הביתה. מה זו ההכרזה הזאת, שכל דכפין ייתי וייכול - כשאנחנו כבר בפנים וסוגרים את הדלת? אומר הרב בעולת ראה (ח"ב עמ' רסג), שההכרזה הזאת זה לא הזמנה של האורח, את זה עושים קודם, אלא אנחנו אומרים זאת לעצמנו. כי כל עוד היינו במצרים, מידת החסד שהיא המידה היסודית של עם ישראל הייתה מוקפאת בקיפאון עמוק, ולא היה היכי תמצי בכלל להוציאה לפועל. אך כשיצאנו ממצרים הדבר הראשון שעשינו זה "ושאלה אישה מאת שכנתה" - החסד. ההכרזה של כל דכפין ייתי וייכול היא לעצמנו, שעל מה אנחנו חוגגים את ליל הסדר, על זה שאנו חוזרים להיות עצמנו, וזה מתבטא בזה שיש לנו אפשרות להשתמש במידתו של אברהם אבינו, במידת החסד, "חסד לאברהם" (מכילתא, ס). ולא סתם חסד בגלל צרכיו של מי שאין לו אלא מצד שזה משפר את האדם הנותן. כתוב במשלי (יא, ז) "גומל נפשו איש חסד". והכוונה היא שהחסד האמיתי זה לא שאדם מרגיש שהוא נותן דווקא לפלוני, אלא שבשבילו בעצמו זה טוב. הרמב"ם כתב בפירושו המשניות למסכת אבות (ג, טו), שאם יש אפשרות לאדם לתת סכום גבוה למישהו אחד או לתת לעשרה אנשים שלכל אחד מהם צער, וצרכיהם שווים, יש לתת למרובים, מפני שאז האדם מרגיל את עצמו במידת החסד. שכן בנתינה לאחד נתת בעצם רק פעם אחת, לכן עדיף להתרגל לתת ליותר. אמנם לא כולם חושבים ככה אבל כך הרמב"ם כתב במסכת אבות. אז זו מידת החסד של תחילת הפרשה.

גם בסוף הפרשה כתוב שהקב"ה נראה לאברהם אבינו, אך שם זה בכיוון ההפוך: "קח נא את בנך את יחידיך אשר אהבת את יצחק,

מהו ביקור חולים לאברהם

"וירא אליו ה' באלוני ממרא והוא יושב פתח האוהל כחום היום. וישא עיניו וירא, והנה שלושה אנשים נצבים עליו, וירץ לקראתם מפתח האוהל וישתחו ארצה". (בראשית יח, א, ב) זהו הסיפור של הכנסת האורחים של אברהם אבינו, אע"פ שהמקור למידת הכנסת האורחים של אברהם הוא מהפסוק "ויטע אשל בבאר שבע". (שם כא, לג), שאומרת הגמרא שאש"ל זה ר"ת אכילה שתייה לוייה, דווקא כאן בסיפור הכנסת אורחים של המלאכים התורה מפרטת. מדוע? מפני שפה כתוב "וירא אליו ה'", שהקב"ה בא כדי לבקר את החולה, וחולה אינו חייב בהכנסת אורחים, ובוודאי לא חייב בהכנסת אורחים של אנשים שנראו כערביים, כפי שרש"י פירש. ומכאן חז"ל אומרים (שבת קטז). שגדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני שכינה. כתוב "מורא רבך כמורא שמייים" (אבות ד, יב). אם הרב"ה שלנו היה בא אליו הביתה ופתאום היו באים אורחים, מה היינו עושים? היינו אומרים לו חכה רגע עד שנכניס אורחים? וכ"ש כאשר הקב"ה מגיע. "גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני שכינה", נכון שזה מה שרמוז פה אצל אברהם, אבל למה, איך אפשר להסביר את זה? בפרט שפה היה מדובר שהקב"ה בא לבקר את החולה, ומאיך גיטא הוא שולח לו אורחים? המבקר מביא אתו פמליה שתבוא להתארח אתו, זה ביקור חולים? בביקור חולים צריך לדאוג לצרכיו של החולה, להתפלל עליו ולעזור לו. ובאמת אומרת התורה שכשבאים לבקר אברהם אבינו צריך לדאוג לצרכיו. ומהו הצורך הכי גדול של אברהם אבינו, שיכול להביא לו רפואה - זה שעל אף שהוא חולה ניתן לו להתעסק עם אורחים, כי אין דבר שירפא את אברהם יותר מאשר לעסוק בהכנסת אורחים. אך עדיין יש לבאר, מדוע גדולה הכנסת אורחים, שזה צרכיו של החולה, יותר מקבלת פני שכינה? התשובה היא, שהכנסת אורחים זו המידה של אברהם אבינו. אמר עליו הקב"ה: "כי ידעתיו, למען אשר יצווה את בניו ואת ביתו אחריו, ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט". (בראשית יח, יט) "דרך ה'" הכוונה לחסד. כך כתב הרמב"ם בשלושה מקומות: בהלכות דעות (פ"א, ה"ג), כשהוא מביא את הדרך הבינונית שראוי לאדם שילך בה, הוא אומר שהיא דרך ה' שבה הולך אותנו אברהם אבינו. בפעם השנייה זה בהלכות מלכים שעל פי זה קובעים מי הוא מזרעו של אברהם לא - לפי מידת החסד, והוא מביא שם את הפסוק הזה "ושמרו דרך ה'". המקום השלישי הוא בהלכות אבלות (פ"ד, ה"ב), ששם הוא מביא את דיני ביקור חולים והכנסת אורחים, והוא מביא שזה מה שאברהם לימד את בניו, את דרך החסד. דרגה אחת של חסד והכנסת אורחים זה לתת בגלל שפלוני צריך. אולם דרגת החסד של אברהם הייתה גבוהה יותר - הוא עשה חסד מפני שדרכו של הטוב להיטיב. אברהם לא יכול היה לחיות בלי נתינה. לא רק בגלל שהאחר צריך, מלאכים לא צריכים לחומר, אלא בגלל שהאדם שהוא טוב, הוא לא יכול לחיות בלי זה.

והעלהו לעולה על אחד ההרים אשר אומר אליך" (בראשית כב, ב). "קח נא", אומר רש"י, אין נא אלא לשון בקשה, שהקב"ה אמר לאברהם, אנא תעמוד גם בניסיון העשירי, כי אחרת יגידו שכל מה שעשית עד עכשיו זה לא רציני, אין בזה כלום. כך אומר רש"י. ולא מובן, וכי אדם שעומד בתשע ניסיונות, אך את העשירי הוא לא מקיים זה אומר שכאילו הקודמים לא היו כלום? אלא רש"י מסביר את זה בפרשה הקודמת. על הפסוק "התהלך לפני והיה תמים" (שם יז, א). אומר רש"י שאמר הקב"ה לאברהם, בבקשה תעמוד בכל הניסיונות שאנסה אותך ואז תגיע לדרגה של תמים, מלשון שלמות, לא טיפשות. אז זה אחד שמסביר את השני. כי אם אברהם לא יעמוד גם בניסיון העשירי אז הוא לא יהיה תמים. הוא גיבור גדול אבל הוא לא עמד בכל הניסיונות אז יש פה משהו לא מושלם. אך עדיין נותר לבאר, מה יש בניסיון העשירי - העקדה, שהוא ההשלמה של האישיות התמימה של אברהם אבינו מה שאין בתשעת הניסיונות הקודמים, למה דרגת 'תמים' תלויה בזה?

האדם הגדול בענקים

בתחילת ספר איוב (א, א) כתוב, "איש היה בארץ עוץ איוב שמו והיה האיש ההוא תם וישר וירא אלוקים וסר מרע, ויהיה האיש ההוא גדול מכל בני קדם". וכתוב בספר יהושע (יד, טו) "האדם הגדול בענקים". זה תואר יותר גדול ממה שכתוב על איוב שהוא היה איש גדול. אומר רש"י שאברהם היה גדול יותר מאיוב מפני שאברהם אבינו עמד בעשרה ניסיונות לעומת איוב. וזה אותו עניין. הגדולה של אברהם הייתה בעשר ולא בתשע ולא בשמונה, כי רק אז הוא יהיה תמים. אבל מה נותן לנו הניסיון העשירי שלא היה קודם? רואים שהוא עושה את רצון ה'. "ה' אלוקים אתה החלת להראות את עבדך את גדלך ואת ידך החזקה" (דברים ג, כד) מה זה גדלך, אומר רש"י זו מידת טובך, שכמה שאדם הוא טוב יותר הוא גדול יותר. לכן אברהם אבינו היה האדם הגדול, הוא היה השיא של הטובה בעולם. הוא לא הבחין באף אחד, ואם צריך להציל את לוט, הוא מציל, ואם צריך להתפלל על סדום, הוא מתפלל. על יצחק הוא לא התפלל משום מה, אבל איפה שיכול היה להתפלל הוא התפלל. אז הוא היה 'הגדול', יותר מאיוב. וכך כתוב באבות דר"נ פרק ז, "ויהיו עניים בני ביתך - ולא בני ביתך ממש, אלא שיהיו עניים משיחין מה שאוכלים ושותים בתוך ביתך, כדרך שהיו עניים משיחין מה שאוכלים ושותין בתוך ביתו של איוב. וכשנפגשו זה בזה, אמר אחד לחברו: מאין אתה בא, מתוך ביתו של איוב. ולאן אתה הולך, לביתו של איוב. וכשבא עליו ההוא פורענות גדול, אמר לפני הקדוש ברוך הוא: ריבוננו של עולם, לא הייתי מאכיל רעבים ומשקה צמאים, שנאמר, (איוב לא יז) "ואוכל פתי לבדי ולא אכל יתום ממנה". - ולא הייתי מלביש ערומים, שנאמר, (שם, שם, ס) "ומגז כבשי יתחמם". אף על פי כן אמר לו הקדוש ברוך הוא לאיוב: איוב, עדיין לא הגעת לחצי שיעור של אברהם. אתה יושב ושוהה בתוך ביתך, ואורחין נכנסים אצלך. את שדרכו לאכול פת חטים האכלתו פת חטים, את שדרכו לאכול בשר האכלתו בשר, את שדרכו לשתות יין השקיתו יין. אבל אברהם לא עשה כן. אלא יוצא ומהדר בעולם, וכשימצא אורחין מכניסו בתוך ביתו. את שאין דרכו לאכול פת חטים, האכילהו פת חטים. את שאין דרכו לאכול בשר, האכילהו בשר. ואת שאין דרכו לשתות יין, השקהו יין. "אברהם הרחיב את האופקים של האנשים שיהיו שמחים גם ממה שהם לא רגילים, להראות להם שהנה, יש דברים שאתם לא מכירים. יש סוגיה שלא למדתם, הוא ידע למתק. רש"י אומר (בראשית יט, כו) שאשתו של לוט הפכה לנציב

מלח מפני שבמלח חטאה, שהיא לא נתנה לאורחים מלח. כלומר היא הכניסה אורחים, היא נתנה להם כל טוב מצרים, אבל מלח היה חסר. ומלח ממתק את הבשר. אם אתה מכניס אורח ואתה לא יודע לחייך אליו, אם אתה נותן לו משהו גשמי או רוחני ואתה לא יודע להגיש לו את זה בצורה יפה, שהוא יהנה מזה, על זה אומרים חז"ל במלח חטאה. לא שווה כל הכנסת האורחים שלה מפני שהיא לא ידעה להגיד להם סברה מתוקה. היא לא ידעה לתת להם אוכל ערב לחך. אברהם אבינו ידע לתת לכל אורח לא רק את מה שהוא צריך, אלא גם דברים שהוא עדיין לא רגיל אליהם כדי שיהנה. לכן הוא האדם הגדול בענקים.

אברהם אבינו היה השיא של החסד. כברייאתא של רבי פנחס בן יאיר (ע"ז ס) כתוב שחסידות מביאה לענווה, וענווה מביאה ליראת חטא, ויראת חטא לקדושה וקדושה לרוח הקודש; ויש דיון בגמרא מה יותר גדול חסידות או ענווה. יש ביטוי בגמרא (סנהדרין ק"י) שרבי עקיבא אומר על דור המדבר שאין לו חלק לעולם הבא, וכתוב בגמרא "שבקיה רבי עקיבא לחסידותיה". פתאום רבי עקיבא לא מתנהג במידת החסידות. אומר המסילת ישרים בפרק י"ט, מה זה שיא החסידות. שיא החסידות זה לסנגר על הדור, להיטיב עם הדור. לכן אברהם הוא היה עמוד החסד, כי חסידות זה חסד, זה אותו דבר. אומרים בשם החידושי הרי"ם על הגמרא (חולין ס"ג) שאומרת "למה נקרא שמה חסידה, שעושה חסד עם חברותיה". א"כ למה היא עוף טמא? כי היא עושה רק עם חברותיה, אז זה לא חסד אמתי. אולם אברהם לא היה כזה. "שבקיה רבי עקיבא לחסידותיה", שהוא לא מסנגר על הדור הזה ואומר שאין להם חלק לעוה"ב. מה הקשר בין חסידות לרבי עקיבא? רבי עקיבא היה ראוי שתינתן תורה על ידו אלא שקדמו משה. כך אומרים חז"ל (מנחות כ"ט). אבל הגמרא בברכות אומרת שהרואה את רבי עקיבא בחלום יצפה לחסידות. אומר שם רבינו ניסים גאון שכמה שרבי עקיבא היה גדול בתורה הוא עוד היה יותר גדול בחסידות, הוא היה המסנגר הגדול של הדור. הוא ידע להביט על כל דבר בעין טובה. לכן שבקיה רבי עקיבא לחסידותיה.

אברהם אבינו היה כל כולו חסד. "המכסה אני מאברהם אשר אני עושה" (בראשית יח, יז). מה היה הצד לכסות ומה היה הצד לגלות? הקב"ה כביכול מתנצל איך שהוא יכול לכסות מאברהם? מה כתוב שם "ואברהם היה יהיה לגוי גדול כי ידעתיו למען אשר יצווה את בניו ואת ביתו אחריו ושמו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט" - לא שייך לכסות נבואה מאברהם כי הוא עוסק בחסד. מי שיש לו מסירות נפש על אחרים זוכה לרוח הקודש ולנבואה, אז איך אפשר למנוע זאת מאברהם אבינו? כתוב שקב"ה אמר לדעון "לך בכחך זה והושעת את עם ישראל" (שופטים ו, יז). ואומר רש"י שמכיוון שהוא סנגר על הדור הוא זכה שה' יתגלה אליו. וכ"כ במורה נבוכים שמסירות נפש מזכה את האדם לרוח הקודש. כמו כן מובא במגילה "ותלכש אסתר מלכות" (אסתר ו, ח), ואומר רש"י בשם חז"ל שזה רוח הקודש (מגילה יד). מה נכנס פה רוח הקודש? מפני שאסתר הלכה במסירות נפש, "כאשר אבדתי אבדתי" (אסתר ד, טז), אז הקב"ה זיכה אותה ברוח הקודש, בהתגלות שמימית. כמו אצל דעון וכמו אצל אסתר זה היסוד של ההתגלות המרובה שהייתה מהקב"ה לאברהם אבינו. "כי ידעתיו למען אשר יצווה את בניו" - אם כל כולו זה עולם של חסד איך להסתיר ממנו.

ייחודו של ניסיון העקדה

אם כך, חוזרת השאלה לקדמותה, מה יש בניסיון העשירי שאין בניסיונות הקודמים? כולו חסד, האיש הגדול בענקים, אם הוא לא יעמוד בעקדת יצחק אז יגידו שאין בו ממש! אלא לענ"ד הפשט הוא כזה. הניסיון של העקדה היה ההפך של כל מהות החיים של אברהם אבינו. אותו אברהם, שכל כולו נתינה וחסד, אומר לו הקב"ה: עכשיו תעשה הפוך ממה שעשית עד היום. לעקוד את יצחק, את בנך יחידך

אשר אהבת. כתב הרב זצ"ל, שהציווי "בנך יחידך" זה לא תמרו את מי להעלות לעקדה, אלא זה תנאי בקורבן - אם אברהם אבינו ירצה להקטין את האהבה שלו כלפי יצחק, אזי יצחק יהיה פסול לעקדה. היה על אברהם להקריבו עם כל הרגשות שלו כלפיו, עם כל הרגשות שאבא יכול להרגיש כלפי בנו יחידו שהוא אוהב אותו בזמן העקידה. הדבר הזה הפוך מכל מהות החיים של אברהם אבינו - וזוהי הניסיון האחרון גדול מכל הניסיונות. אדם שמצווה על דברים שהוא לא מתחבר לזה, שזה גדול עליו, אבל הוא מבטל דעתו כלפי רצון הבורא, זה ניסיון אמתי עוד יותר גדול מניסיונות אחרים שעמד בהם אברהם אבינו, בפרט שזה אב ובן. לכן התורה אחרי העקידה אומרת "עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה" (בראשית כב, יב). מאיפה המקור למסירות נפש? ואהבת, אברהם אוהב! כך הוא נקרא בנביאים, "אברהם אוהב" (ישעיהו מא, ח). אז אחרי שהייתה מסירות הנפש היה צריך להיות כתוב כי אוהב ה' אתה, לא ירא אלוקים, וכי עד עכשיו לא ידענו שהוא ירא אלוקים?! מי היה הראשון בעולם שדיבר על יראת אלוקים? "רק אין יראת אלוקים במקום הזה והרגוני" (בראשית כ, יא) - אברהם אבינו בגרר. הוא חושב שיש בגויים האלה יראת שמים? אומר המלבי"ם על התורה שם, שאברהם ידע שיראת שמים אמיתית אין שם. אבל גם יש רגש מוסרי טבעי לכן אדם. מה שנקרא בלשון הרחוב "מוסר אנושי". לאדם צריך להיות מוסר אנושי. יש קטע שהרב כותב באורות הקודש (ח"ג, יא), "אסור ליראת שמים שתדחק את המוסר הטבעי של האדם, כי אז אינה עוד יראת שמים טהורה". אם מישהו רואה שהצדקות שלו באה על חשבון אנשים אחרים, זה לא נקרא צדקות. לא יכול להיות שזו צדקות. רק שאנחנו לא סומכים על המוסר האנושי הבסיסי בלבד, זה מקסימום טוב לגויים, אלא אנחנו סומכים על דבר שלא ניתן לשינוי, המוסר האמיתי ע"פ התורה. אברהם אמר שאין בגרר אפילו את היושר הבסיסי, אין להם כלום. וקשה, וכי צריך רק אחרי העקידה להעיד על אברהם אבינו "עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה"? הרב בעולת ראייה (ח"א, כא) מפרש שמדובר פה על יראת הרוממות. וא"א להגיע ליראת הרוממות אלא רק אחרי שאדם יש לו את אהבת ה'. יש דרגה של יראה שהיא באה אחרי אהבת ה', זו יראת הרוממות. הרב חרל"פ שואל, למה באמת התורה מתחילה לדבר "מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה" (דברים י, יב)? למה לא כתוב מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם לאהבה, למה מתחילים מיראה? כתב הרב חרל"פ, שעם הגוף צריך לדבר בשפה שלו. אתה לא יכול לבוא לילד קטן ועל המקום לדבר אתו על מלאכים, צריך לדבר אתו בשפה שלו. כל עוד שהאדם הוא כולו גופני גשמי, תדבר אתו בכלי ההבנה שלו. אח"כ תגיע למידת האהבה ואח"כ גם תגיע ליראת הרוממות וזה מה שהיה אצל אברהם אבינו. כשאברהם התנסה בדבר והפכו הסבר הוא לא שלי, כך אומר הגר"א. זה היה הניסיון הכי גדול, ואני אמחיש לכם את זה. לאור שמח היה גבאי או מזכיר, שכל דבר שהאור שמח היה צריך להגיד לציבור, היה מי שדאג לזה. והיה פעם אחת שהאור שמח ביקש מאותו אחד לעשות פעולה מסוימת בשמו, ואותו גבאי לא רצה לעשות את זה. הוא אמר: הרב, אני לא חושב שזה טוב. אמר לו האור שמח: עכשיו גילית שאף פעם לא שמעת בקולי, מפני שגם מה שעשית עד היום זה לא בגלל שאני אמרתי לך לעשות אלא שזה תאם את השכל שלך. והראיה, שעכשיו שזה לא מוצא חן בעיניך מה שאני אומר אז אתה לא רוצה לעשות. זה מה שהיה בעקדת יצחק, אם גם בדבר שזה הפוך ממידת החסד אברהם אבינו מבטל דעתו לדעת המקום, עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה, יראת הרוממות. זה הגדולה של הניסיון העשירי יותר מכל שאר הניסיונות שהם לא בהכרח היו נגד התכונה של אברהם אבינו. עד כאן זה הפלא ופלא. זהו העומק של "כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו... לעשות צדקה ומשפט". צדקה ומשפט זה דבר והיפוכו. צדקה זה חסד, ומשפט זה הנהגה ע"פ הדין. אברהם אבינו חיבר את שני הדברים. יש חסד, אבל יש גם מידת הדין שצריך להשתמש בה. לכן הוא נחשב אחרי הניסיון העשירי "התהלך לפני יהוה תמים", מלשון מושלם. הוא עובד את הקב"ה עם כל הכוחות

שיש לו. לפי המהות שלו, שאם זה רצון ה' אז זה גם הרצון שלי. אומר השפ"א בפרשת וירא (תמ"א) "בפסוק עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה. ומקשין, הלא עבודתו של אברהם היה בחינת אהבת ה' שהוא למעלה מעובד מיראה ולמה ייחס לו הכתוב ירא אלוקים. אבל התירוץ הוא כי זה עצמו היה הניסיון כי ודאי אברהם אבינו ע"ה שעזב ארצו ומילדתו והשליך עצמו לכבשן האש בעבור הבורא יתברך מה ניסיון הוא לשחוט את בנו. אבל התירוץ הוא כי בוודאי העובד מאהבה כמו אברהם נמשך לבו ומעיו לעשות רצון קונו עד שכל איבריו נמשכין בטבעם לעשות רצון קונו. וכל רמ"ח איברים שבו. כל חייותם. המצות של השי"ת. אכן באמת לא היה רצונו של הקב"ה לשחוט את יצחק ולבו של אברהם לא הרגיש דביקות ואהבה בזו העובדא ע"י שבאמת לא היה כן רצונו של השי"ת ולכן היה ניסיון ולכן נאמר וירא את המקום מרחוק. ולכן היה עבודתו עתה רק בבחינת ירא אלקים שלא הרבה אחריו יתברך כלום. ולכן ביקש שלא ינסה אותו עוד פי' שלא יהיה לו רחוקות עוד שדרכו של אברהם אע"ה בחינת אהבה". כתוב במדרש (ב"ר, יא) שאחרי העקידה אברהם ביקש שהקב"ה לא ינסהו עוד, והקב"ה נענה לו ואמר לו חיך כך הוא, ועל זה אמר "כי נשבעתי", שהקב"ה אמר לו אני נשבע שיותר מזה לא יהיו ניסיונות. ועל זה אמר השפ"א שאברהם לא אמר אל תנסה אותי יותר, אלא הוא אמר לו שבניסיון כזה שזה ההפך מהחסד לאברהם, אל תנסה אותי עוד. זה ניסיון שלא תמיד אפשר לעמוד בו. אברהם עמד בו, אז אם הוא עמד הוא יעמוד, אבל מותר היה לאברהם לבקש, אתה ראת שאני מבטל דעתי כלפיך גם בדברים שהם לא בדיוק אהבה, הם יותר מתאימים למידת הדין, לגבורה, למשפט, ועל זה הקב"ה נשבע. זה מה שאומר הפסוק "כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרן דרך ה' לעשות צדקה ומשפט", הכל לפי רצונו של הקב"ה.

אך בניגוד לזה, סדום הייתה בדיוק להפך. "האומר שלי שלי ושלך שלך - זו מידה בינונית, וי"א זו מידת סדום" (אבות ה, י). למה זה מידת סדום? כתוב בגמרא שכופין על מידת סדום כזה נהנה וזה לא חסר. למה שלי ושלי ושלך שלך זה מידת סדום? כתוב במשנה: "האומר". זה הפירוש שזה מידת סדום. במקום שחוקקים חוקים כאלה ואומרים שזו הנורמה, יש דמוקרטיה, ומה שיחליטו אפילו נגד השבת זה חוקי, זה מידת סדום. אם אדם באופן פרטי מחליט שלי שלי ושלך שלך, הוא לא אומר, זה מה שהוא עושה. אבל כשזה מגיע לדרגה של "האומר", שזו ההנהגה וזו ההדרכה, וככה צריך להיות, כשהעולם הוא מופקע לגמרי ממידת החסד, זה ההיפך של אברהם אבינו. זוהי זעקת סדום ועמורה. זה מה שאמרתי מקודם, אין יראת אלוקים במקום שלא לוקחים בחשבון גם את המוסר האלוקי, זה חורבן העולם, כי "עולם חסד יבנה" (תהילים פט, ג). לכן הקב"ה כ"כ משתבח באברהם אבינו, שהוא הלך להתפלל על סדום והלך להציל את לוט אע"פ שהוא נפרד ממנו, והסיע את עצמו מקדמונו של עולם (ב"ר מא). ובכל זאת, אברהם הולך להילחם עליו, כי דרכו של הטוב להיטיב, בלי גבולות.

עוד מעט ואין רשע

הקב"ה שלח שלושה מלאכים לביתו של אברהם אבינו, ומפרט רש"י: אחד לבשר את שרה, אחד להפוך את סדום ואחד לרפא את אברהם, שאין מלאך אחד עושה שתי שליחויות. ורפאל שריפא את אברהם הלך להציל את לוט. ולא מובן א"כ, הרי מלאך אחד עושה שתי שליחויות - מלאך אחד יכול גם לרפא את אברהם וגם להציל את לוט?! אלא אומר המדרש שזה הכל עניין אחד. למה בכלל המלאך שהולך להפוך את סדום צריך לבוא לביתו של אברהם

הקדושה העליונה, שנתגלה על ידי קדושתן של ישראל והתיחדותן. העליה על הר המוסר העליון היא על ידי כנפים, המרוממות את רוחו של אדם מישראל, שכבר קנה לו תחילה מעלה הטבעית. אבל לא יחשוב איש, שיוכל לעלות למעלת המוסר האלהי, ובלבו תהיה חלאתו, להיות נוטה לכל דבר של השחתה מוסרית, המונחת בטבעו של אדם. התכונה של עמידת האדם בחזקו ותקפו גם בעת צרה, תלויה היא על פי אותה ההתעצמות הטבעית שיש בנפשו עם הדבר הקדוש שאליה הוא נושא את נפשו, וכל מה שהתעצמות היא יותר קרובה וטבעית לאדם, ימצא בנפשו אונים לעמוד בפני כל גלי ים זועף, ואת מקומו בל ינח.

הקב"ה שלח את רפאל שירפא את אברהם. ואמרנו בתחילת השיחה שהוא רפא את אברהם לא ע"י רופא או תחבושת, אלא הוא בא לבקר את החולה, וביקור חולים זה לדאוג לצרכיו של החולה, וצרכיו של אברהם אינו זה היה "עשה טוב", אז הקב"ה הביא לו אורחים. שיוכל לעשות בהם את הכנסת אורחים. לכן המלאך הזה שנשלח לבקר את אברהם ע"י עשייה חיובית הוא זה שיוכל גם לרפא את לוט שהיה בו משהו ממידותיו של אברהם אינו, שכשאתה מתגבר אצלו את הצד החיובי שלו אז אתה יכול להציל ע"י כך גם את לוט. "ההרהר המלט" (בראשית י"ז), אל תהיה במקום שכולו משקה. אומרים חז"ל, שהכוונה שיחזור לביתו של אברהם אינו. זו הרפואה האמתית. וע"ע עין איה בברכות על הרואה אשת לוט מברך גם על הצדיקים ע"ש שתיקון אמתי הוא ע"י הוספת הטוב ולא רק ביעור הרע.

מוסר אלוקי ע"ג מוסר טבעי

יש הלכה מיוחדת בתפילין, שאסור להסיח דעתו מהן. מצד שני, כתוב בגמרא (ברכות ל) שהיה מקרה שאביי בדח טובא. ראו אותו שמח יותר מהשגרה. אז החכמים אמרו לו, אסור לאדם למלא פיו שחוק בעולם? הזה אמר להם אביי: אנא תפילין קא מנחנא. מהי התשובה? אמר האור שמח, שכאשר אדם מעוטר בתפילין יש לו כובד ראש ששומר עליו ששמחתו לא תהפוך לליצנות. מוסיף על זה ערוך השולחן (או"ח כח) דבר הפלא ופלא. אם אסור להסיח דעת מתפילין - אז א"א להיות בעצבות עם תפילין. זה הסחת דעת, צריך להיות בשמחה. לא רק בתפילין "למען תהיה תורה ה' בפיך" (שמות י"ט), אלא מתפילין צריך ללמוד על כל התורה כולה - לעבוד את הקב"ה בשמחה, אחרת עצבות זה הסחת דעת. כמובן, כל דבר במידה. לא בליצנות. כתוב שהיו ליציני הדור שהיו אומרים מאבימלך נתעברה שרה. מה זה ליציני הדור? להבדיל אלפי הבדלות, יש מושג של גדולי הדור, שהם האנשים הכי גדולים בדור. כך 'ליציני הדור' - אין הכוונה לליצינים של אותו דור, אלא לאלו שהיו הליצינים הכי גדולים של הדור. לכל דור יש את הגדולים שלו ויש גם את ההפך. מזה צריך להיזהר, מאלה שכל הזמן יש להם רוע לב מזוקק, דהיינו, זה כזה רוע לב על הצד השלילי, בלי שום תערוכת של משהו טוב. זה הכוח של התפילין. אלישע בעל כנפיים שידע לקחת את המוסר האנושי ועל גביו לבנות את המוסר האלוקי. זו הייתה מידתו של אברהם אינו, וזה מה שהיה חסר בסדום. ודווקא אותו מלאך שביקר אצל אברהם אינו, וראה את הצד החיובי שבחיים, הוא יכול היה להבין מה היה כ"כ רע בסדום. ורק אותו מלאך שירפא את אברהם ע"י זה שהוא נתן לו גם תוך כדי חוליו לעסוק במצוות הכנסת אורחים, הוא זה שהיה יכול להשפיע מטובו של אברהם אינו גם על לוט כדי להצילו.

בעזרת ה' שתהיה שבת שלום ובשורות טובות וסייעתא דשמיא לכולם.

אבינו? זה שמבשר את שרה אני מבין, שזה שמרפא את אברהם אני מבין, אך זה שהופך את סדום שילך ישר לסדום, מדוע הוא בא לאברהם? אומר הרב בתורה שבע"פ, שא"א להפוך את סדום אלא רק אחרי שרואים את ההפך מסדום. מי שלא רואה את ביתו של אברהם אינו, מי שעולם המושגים שלו בחדס הוא מצומצם, הוא לא יבין באמת מה כ"כ רע בסדום. "שלי שלי ושלך שלך". אבל מי שרואה מה זה חסד בדרגה של אברהם אינו הוא רואה את הרוע של סדום. לכן הוא נשלח קודם כל לביתו של אברהם אינו. זה דבר הפלא ופלא. ולכן רק מי שנשלח לרפא את אברהם, הוא זה שיוכל גם להציל את לוט. לוט היה (סליחה על הביטוי, אל תפרשו אותו לא נכון), לייט כזה. הוא לא התנתק לגמרי מאברהם. מידת הכנסת אורחים הוא למד מאברהם. אבל "וירא את כיכר הירדן כי כולה משקה" (בראשית י"ז). אם אפשר קצת לשנות וקצת ללכת לכריס, מה זה סותר את מה שלמדתי מאברהם אינו? שלי שלי ושלך שלך. מה שהתורה לא אומרת בדיוק - אפשר בוא נעגל פינות, מה הבעיה. אותו אחד שמרפא את אברהם, במילים אחרות הוא אותו אחד שגם מרפא את לוט. להציל את לוט הכוונה לרפא אותו. לכן זה הכל שליחות אחת. לא בגלל שלרפא את אברהם ולהציל, רפואה והצלה זה אותו דבר. יכולנו להגיד שגם השליח שבא לבשר לשרה יכול היה ג"כ לפעול להציל את לוט. זה אותו דבר. כמה שאנחנו נשפיע יותר ממידתו של אברהם אינו על לוט, אז כמו שכתוב בתהילים (לז, י) "עוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו" אומר ר' נחמן מברסלב (ליקוטי מוהר"ן רפ"ג) דבר עמוק מאוד. אם אתה מלמד זכות ומסתכל גם על רשע למצוא את נקודת הטובה החיובית שיש בו, אז המבט הזה יגרום לך שעוד מעט ואין רשע. הרשעה תסתלק ממנו. והתבוננת על מקומו - ותראה שאין רשע, איך? ע"י השפעה חיובית. אם אתה ממשיך את הקשר בין אברהם, מרפא אותו, ללוט, אז זה הכל אותו דבר. רפואת הנפש ורפואת הגוף. (עיי' עו"ר על התפילה 'וכל הרשעה כולה', שכליון זה התיקון שלו)

אלישע בכל כנפיים

מובא בגמרא (שבת מט), "א"ר ינאי תפילין צריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפים. מאי היא? אביי אמר, שלא יפיח בהן. רבא אמר, שלא יישן בהן. ואמאי קרי ליה בעל כנפים? שפעם אחת גזרה מלכות רומי הרשעה גזירה על ישראל, שכל המניח תפילין ינקרו את מוחו, והיה אלישע מניחם ויוצא לשוק. ראהו קסדור אחד. רץ מפניו, ורץ אחריו, וכיון שהגיע אצלו נטלן מראשו ואחזן בידו. אמר לו מה זה בידך, אמר לו, כנפי יונה. פשט את ידו ונמצאו כנפי יונה, לפיכך קורין אותו אלישע בעל כנפים". **כותב הרב בעין איה (שבת, א),** "אבל מעלת הדרך ארץ הטבעית, טהרת המדות, בנטיה נקיה אל הצדק והיושר המוחש והמורגש ושנאת הרשע והעול במדה הגלויה, זאת היא נחלת כל האדם אשר על פני האדמה, וכלל תורת בני נח הנם יסודי המוסר הטבעי. המוסר הטבעי הפשוט אינו צריך למשאות נפש גדולות ורמות, אבל צריך שיהיה גופו של אדם נקי מזוהמת הרשעה המיוחדת לחיתו טרף וחזירי יער. על כן מי יוכל לעלות אל הר ד' להתייחד במוסר הנשגב והעליון הנרצה על פי הקדושה העליונה המכוונת בתפילין, רק מי שגופו נקי, שהמוסר הטבעי כבר קנוי לו כראוי, ולא הפסידו במעשים רעים ומדות עכורות ורעות, שהם תועבה לאדם שלם מצד צורתו האנושית. כיון שהמוסר הטבעי, המוסר הגופני, נכבש לפניו, צריך הוא בתור אדם מישראל, העומד להיות שם ד' נקרא עליון, להתעלות במוסר עליון הנובע על פי עומק